

פנינים

ופרפראות נבחרים לפרשת השבוע

"פרשת אחרי מות קדושים – ספירת העומר"

עורך: הרב יוסף ברגר

לתגובות והנצחות – לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com 054 - 8455798 - ניתן לקבל את העלון במייל.

סיבה זו וזו – אפילו שאינה הגיונית, הביאה אותה להתנהגות שכזו...

מפרטי הסיפור המדהים הבא – אותו סיפר הגאון הצדיק הירושלמי רבי אריה לוי ז"ע – נוכל ללמוד עד כמה צריך לפעמים להפעיל את "עקמומיות השכל", כדי להבין שהמעשה שעשה הוולת – בצדק עשאו:

ר' אריה זצ"ל השתתף פעם בהלווייתו של תלמיד חכם גדול. המון רב מתושבי ירושלים צעד אחר המיטה, ולצידו של ר' אריה הלך אחד מגדולי ירושלים, שנודע לצדיק מפורסם וגאון נודע. לפתע, רואה ר' אריה את הצדיק ההוא עוזר ליד חנות פרחים, מתעכב דקות ארוכות ליד חלון הראווה ואינו ממשיך עם מסע ההלוויה. גם כאשר אחרון המלווים כבר עזב את השטח, נשאר עדיין הצדיק להתבונן בחלון הראווה, בוחן את כל העיצים שהוצעו למכירה, ואינו ממשיך בקיום המצוה של הלוויית המת.

ר' אריה החליט לעקוב אחרי המהוה המפתיע. הוא רואה בפליאה שהגאון נכנס אל תוך חנות הפרחים, שוהה שם כמה דקות ויוצא לאחר מכן עם אגרסל ענק, שהיה מלא עד גדותיו באדמה ובצמחים, ממשיך כמה צעדים, שב על עקבותיו ונכנס שוב לחנות ולבסוף יוצא ממנה עם העציץ לבד, ללא הצמח.

עמד הצדיק ר' אריה ותמה כיצד אפשר ללמוד עליו זכות? איך אדם מגיע לכזה דרגה נמוכה לנשוש את מצוות הלוויית המת, כדי להיכנס לחנות פרחים? ומדוע לקח דווקא עציץ ענק שכזה? ועל מה ולמה החזיר אה"כ את הצמח? ר' אריה מנסה להעלות השערות מסוימות אבל ללא הצלחה – הוא לא מצליח להבין בדעתו מה קורה כאן, באמצע לווייה – פרחים? עציץ ענק? כשראה שאינו מצליח ללמוד עליו זכות, החליט לגשת אל האיש ולשאול אותו בעצמו לפרש מעשיו התמוהים בכדי לא להיכשל בדונו לכף חובה. ואכן אותו גאון החזיר לו תשובה שהותירה את ר' אריה המום!

וכך הסביר: נוהג אני מימים ימימה לבקר את חולי השחפת בירושלים, שסכנת הידיקות בהם היא חמורה וכרוכה בפיקוח נפש. באחד מבתי החולים נפטר זה עתה, חולה שחפת, והרופאים רצו לשרוף את התפילין שלו יחד עם כליו ובגדיו וכל מה שבא עמו במגע, מחשש הידיקות. הסברתי לרופאים שאסור לשרוף את התפילין ודרשתי להביאם לקבורה. הם מיאנו לשמוע ועמדו על דעתם שאסור להוציא את התפילין משטח בית החולים. לאחר מאמצים רבים הצלחתי לשכנע אותם לקבור את התפילין בשטח בית החולים. אך במשך שעות ארוכות אימצתי את מוחי במחשבה כיצד ואיך ניתן להשיג אדמה היות ולא רציתי להפור בשום מקום מחשש גזל. בעיצומה של ההלוויה, משחלף המסע החמוני ליד חנות הפרחים, עלה בדעתי רעיון לרכוש עציץ פרחים רב מידות, עם כמות גדולה של אדמה, וכך עשיתי. אולם כשיצאתי מהחנות העליתי בדעתי שבעצם אין כל צורך בצמח, לכן חזרתי על עקבותיי, הוצאתי את השתיל והחזרתיו למוכר בכדי שלא לעבור על כל תשחית....

כשסיים ר' אריה לספר את מעשה מופלא זה היה אומר: בואו ונראה, מי יכול היה להעלות במוחו ובדמיונו סיפור שכזה? הלא טווח הראייה של עיני הבשר שלנו היה מסוגל רק לצפות בכך שהצדיק הזה עזב את ההלווייה ונכנס ללא הסבר לחנות פרחים! בעוד שאליבא דאמת היה לו צידוק מופלא לכל מה שעשה. והמסקנה המתבקשת היא: שלא נוכל להגיע למעלת לימוד הזכות אלמלא נאמץ את כל סעיפי המוח שלנו לחשוב בכיוון כזה, גם אם הוא אינו הגיוני, ולדעת שאין באפשרותנו להכיל ולהקיף את "כל האדם"...

ואהבת לרעך כמוך אני ה' (יט. יח)
פירש **הבעל שם טוב** הק' ז"ע – על פי מה שנאמר בתהילים (קכא. ה): "ה' שומרך ה' צילך" על יד ימינך, ומהו הכוונה? – אלא ה', הוא כצילו של האדם, וכמו שצילו של האדם עושה רק מה שהוא עושה – כך גם ה' מתנהג עם האדם

וידבר ה' אל משה לאמור דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם (יט. א-ב)
"יכול כמונו? תלמוד לומר 'כי קדוש אני' – קדושתו למעלה מקדושתכם" (ויקרא רבה כד).

שאל הר"ק רבי **יהואל מיכל מזלוטשוב** ז"ע וכי מה זה בא ללמדנו? הרי כל ילד יודע, שקדושת ה' גדולה מקדושת ילוד אשה, אשר מעפר יסוד? אלא כוונת הכתוב היא כך: תדעו לכם! "שקדושתו למעלה" – כל הקדושה שלי למעלה, היא רק "מקדושתכם" – מכוח קדושתכם למטה כאן בעולם השפל! וככל שאדם מרבה לשמור עליו כאן למטה, כך שמו של הקב"ה מתגדל ומתקדש למעלה...

לא תעשו עול במשפט במדה ובמשקל ובמשרה (יט. לה)
לכאורה צריכים להבין איך נכנס כאן המילה "במשפט" הרי מדברים כאן מאדם שמשקר במדות ומשקלות? והאמת שכבר רש"י בפירושו התייחס לכך.

אך בספר **"מכתב סופר"** להגה"ק רבי שמעון סופר מקראקא ז"ע מובא הסבר נפלא: דהנה ידוע דמות הקב"ה לשלם הכל במדה כנגד מדה בין לרע בין לטוב (סנהדרין צ). וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהילים ס"ב) "ולך ה' ההסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו". דעל ידי זה יתודע האדם במה חטא וישוב ויתודה עליו, וזהו מצד חסדו יתברך שמו.

אמנם אם הוא משקר במדות ומשקלות אזי ישולם לו למעלה גם כן לא לפי מדה וכפי מעשיו, ואז לא ידע במה לשוב ולהתודות. וזהו א"כ פירוש הכתוב: "לא תעשו עול במשפט" – על המשפט שלמעלה מדובר כאן, וכפי שמנוקד כאן "במשפט" בפתח הידוע, דעל ידך תגרום לעשות גם עוול במשפט למעלה...

לא תגנבו ולא תבכשו ולא תשקרו איש בעמיתו (יט. יא)
מסופר על הגה"ק רבי נתן אדלר ז"ע, רבו של הגה"ק בעל החתם סופר ז"ע, שפעם אחת עמד ליד חלון ביתו, לפתע הבחין בגנב המעמים על כתפו בחשאי חבילת עצים מהמחסן אשר בחצירו.

יצא רבי נתן ורץ אחרי הגנב בקריאות: ר' אידו! אשריך שזיכו אותי מן השמים שאראה את מעשיך, וכך יכול אני להפקיר את העצים, ואינך עובר על לאו של "לא תגנובו"...

הגנב שהופתע לראות את רבי נתן לידו, נבהל והשליך את חבילת העצים מעל כתפו.

קרא לעברו רבי נתן ואמר: הנה ר' אידו! זיכית אותי עכשיו גם במצווה נוספת, מצוות: "עווב תעווב עמו".... ותוך כדי דיבור גחן רבי נתן אל חבילת העצים והעמיסה על כתפי הגנב המופתע...

בצדק תשפוט עמיתך (יט. טו)
כמשמעו, דבר אחר הו' דן את כל האדם לכף זכות (רש"י).

ידועים הם דברי הר"ק בעל **"שפת אמת"** ז"ע על המשנה (אבות. א. ו) "הו' דן את כל האדם לכף זכות" – שלפני שאתה הולך לדון את האדם עליך להתבונן ב"כל האדם", לרדת אל שרשיו מילדות, להעמיק אל צפונות נפשו, לחקור ועוד פעם לחקור בבעיותיו האישיות, בכישוריו, במצבו הכלכלי, האם 'הולך לו' בחיים או לא, ורק אחרי שהתבוננת ב"כל האדם" – יש לך את הזכות להכריע לכאן או לכאן. כי מה אתה יודע מה עבר עליו היום? ואולי עדיף לך לאמן ולתרגל את מוחך בלימוד זכות, ואפילו "מתחת לאדמה", גם בדברים כאלה שלכאורה אין כל הגיון להצדיק, ואפילו עד כדי כך – "לעקם את שכלך" לכוון את המחשבות אל הנתני הבלתי מסתבר, זה שאינו עולה כלל על דעתך, ולחשוב: אולי בכל זאת

כמו שהוא נהוג כלפי אחרים, אם הוא גומל חסדים ואוהב אפילו כאלה שאינם ראויים לאהבה – גם ה' יאהבנו ואף על פי שאינו ראוי לכך...
”וזהו הכוונה גם בדברי הכתוב: ”ואהבת לרעך” משום ש”כמוך אני ה' – כמו שאתה תתנהג עם חברך אפילו כשלא מגיע לו כך גם אתנהג עמכם...”

ועוד בשם הבעל שם טוב הק': ”ואהבת לרעך כמוך אני ה'” – השם יתברך אומר לכל יהודי: אם אוהב אתה את ”רעך” והושב ואוהב אותו ממש ”כמוך” – ואתה מרגיש שהנך עומד איתו במדרגה אחת, ולא שאתה גבוה ממנו ועולה עליו במידות, אלא שהוא עומד איתך יחד, זה על יד זה בשורה אחת! אז משני יהודים (יודין) כאלה שאהבה תמימה והשוואה גמורה שרויה ביניהם – ”אני יי”, מתמלא משניהם יחד שמו של הקב”ה...

הרה”ק רבי נפתלי מרופשיץ זי”ע סיפר, כי בהיותו ילד לימד אותי אבי ששתי יו”דין, כשהן באות זו בצד זו, הריהן שם ה' (יי), והנה יום אחד טעה רבי נפתלי ואמר על שוא (:), שזהו שם ה', על כך העיר לו אביו ואמר: יהא כלל זה נקוט בידך, בני. שעה שהיו”דין (יודן – יהודים) עומדים זה ליד זה בשורה אחת, הריהם בבחינת ”השם”, אבל שעה שיו”ד אחד מעמיד את עצמו מעל לחברו, הרי זה ”שוא” – לא כלום...

”ואהבת לרעך כמוך” – שעה שתהיה אוהב את רעך ומעמידו ”כמוך”, בשורה אחת עמך, אז – ”אני ה'”...

ואילו הרה”ק **רבי חיים וויטאל זי”ע** אמר: ”ואהבת לרעך כמוך” – שעה ששני בני אדם אוהבים זה את זה, ללא התנשאות ותחושת רוממות ועליונות האחד על השני... אז – ”אני ה'”, שכן פעמיים ”אהבה” – בגימטריא שם ”הוי”ה”...

~~~ ספירת העומר ~~~

ספירה של צפיה!

החינוך (מצוה שו) מבאר טעם מצות ספירת העומר, כי ספירת הימים מבטאת את הצימאון וההשתוקקות ליום קבלת התורה. וכלשונו: ”לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה... והוא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים, כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה... ומפני כן נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח, עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף לליבנו כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא...”

וכלשון **האברבנאל** (ויקרא כג) ”ולכך היתה הספירה מחג הפסח עד חג השבועות לאמור: מתי יבוא יום ה' לדבר עמנו, כי האדם כשיכסוף דבר מאד ויקוה ביאתו, יספור הימים עד בואו”.

ובספר **”קדושת לוי”** להרה”ק **רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי”ע** (דרוש לספירה) מבאר שלכן אין אומרים שהחינוך על ספירת העומר, כי שהחינוך אומרים כאשר שמחים שהגיעו לזמן מסוים, אבל כאן אדרבה כל מהותה של הספירה היא ציפיה, שרוצים שיעבור כבר הזמן, ואין שייך לברך על זה שהחינוך וקיימנו והגיענו לזמן הזה. וזה לשונו הק':

”נראה לבאר מפני מה כל המצות מותרין מצות מברכין שהחינוך ועל מצות ספירת העומר אין מברכין שהחינוך. דהנה איתא בכתבי האריז”ל על הפסוק (שמות ג, יב) תעבדון את אלהים על ההר הזה, דהנה ידוע שכשהיו ישראל במצרים היו משוקעים במ”ט שערי טומאה והקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו והסדיו גאלם ממצרים כדי לקרבם תחת כנפי השכינה, ועל זה הוצרך להם לספור ו' נקיים, ובלא ספירת הו' נקיים לא היה באפשר לקרבם תחת כנפי השכינה כידוע. וזה פירוש הפסוק ’תעבדון את האלהים’, פירוש תעבדו נו”ן. עד כאן לשונו הק'.

ונמצא שהיו מצפים תמיד מתי תעבור המספר ושיגיע הקירוב ותמיד היה רצונם לכלות ימי הספירה, ואם היה באפשר לכלות ימי הספירה ברנע אחד ותיכף ומיד יתחיל הקירוב אזי מה טוב ומה נעים היה להם בזה. ונמצא לפי זה אין שייך ברכת שהחינוך על זה”.

קשיית החינוך ותיורו

מקשה החינוך, כיון שהספירה נועדה לבטא ציפיה לקראת מתן תורה, כדרך אנשים שסופרים לקראת יום או אירוע מיוחד, שהוא משאת נפשם וחלום חייהם, אם כן צריכה היתה ספירת העומר להמנות באופן הפוך, ביום הראשון: ’עוד ארבעים ותשעה ימים’, ביום השני ’עוד ארבעים

ושמונה ימים’, ביום השלישי ’עוד ארבעים ושבעה ימים’, מדוע אפוא סופרים באופן הפוך ’יום אחד’ ’יום שני’ וכהנה?

מתרין החינוך: אדרבה, בזה אנו מראים את עוצמת ציפייתנו, שכן מרוב תוחלתנו חוששים אנו להזכיר בתחילה את מרחק הימים הרב שנצטרך להמתין עד קבלת התורה, ולפיכך אנו מתחזקים בכך שכבר עבר עוד יום, ועוד יום.

תירוץ נוסף לקשיית החינוך מובא בספר **”מטמונים”** ע”י מהלך נפלא: דהנה בספר **”מאור עינים”** להרה”ק **מששארנאביל זי”ע** מבאר, שמלכתחילה זה הטעם שהקב”ה לא נתן להם את התורה מיד בצאתם ממצרים, אלא המתין פרק זמן של צמאון לקראתה, כדי לחבב את התורה בעיני ישראל. כמו שאמרו חז”ל שירינו הטומאה וההרחקה בביתו, הינם לצורך החביבות.

ובזה פירש מאמר המשנה (אבות ג, יד) ”הביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה”. כלי חמדה כלומר כלי – צמאון, והיינו שהצמאון והחמדה הוא הכלי שעל ידו מקבלים שפע הארת התורה.

באופן זה פירשו צדיקים את מצות ההגבלה לפני מתן תורה, שהמרחק יוצר את הגעגועים והצמאון, שהם הכלי לקבלת התורה.

ובספר **”עבודת ישראל”** להרה”ק **מקאזניץ זי”ע** מביא בשם **המגיד ממעזריטש זי”ע** רמז לענין הצמאון בימי הספירה בפסוק (תהילים מב, ג) ”צמאה נפשי לאלוקים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלוקים”. ”א-ל חי” בגימטריא מ”ט, המה מ”ט ימים בו צמאה נפשי לראות פני אלוקים...

זאת ועוד, הצמאון אינו רק לצורך קבלת התורה מתוך השתוקקות, כענין שאין אוכלים בערב שבת ופסח כדי שהאכילה של מצוה תהא לתיאבון, אלא הצמאון עצמו הוא מקור יניקה וחיים בטרם זוכה לגילוי האור...

והוא על דרך דברי המדרש (בראשית רבה סט) ”צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, אמר ר' אייבו ככמהין הללו”. ביאור הדבר, שצמחים אלו נקראו כמהין כי שלא כשאר הצמחים אין להם שורשים וכל יניקתם מהאדמה הוא מכח הצמאון שלהם לינוק מלחות האדמה, ולכן נקרא שמם חיינו מהותם על שם צמאונם – ”כמהין” כי הם צמאים. ובאופן זה כמה לך בשרי.

ולכן עם ישראל נקראו בכינוי ”צמאה”, כאומרים ז”ל (סנהדרין עז): על הפסוק (דברים כט, יח) ”למען ספות הרוה את הצמאה” וכפירוש רש”י שם ”רוה” – נכרים ששבעים ואינן צמאין ליוצרם, ”צמאה” – זו כנסת ישראל שצמאה ותאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצותיו. הטעם שנקראו על שם הצמאון, שכן אין להם מנוחה טבעית ושורשים קבועים בקרקע כשאר האומות, וכן כל תכונת נפשם וקורות חייהם על טבעית, וכל יניקתם הוא מצמאונם. והיינו שהצמאון והציפיה אינם רק אחת מתכונות ישראל אלא זו מהותם וחיותם, וזהו גם כוחם המיוחד לינוק ולשאוב חיותם מהעתיד, וזוהי עבודת הספירה לינוק מהציפיה למתן תורה.

לאור הדברים הנ”ל אפשר ליישב את קשיית החינוך, שבא הדבר להורות שהצמאון אינו רק ציפיה ויחול לקראת העתיד, אלא הוא עצמו מקור יניקה וחיות. ולכן סופרים כל יום של צימאון.

כלומר, דאם אומרים לאדם שכאשר יעברו עשר חודשים, יקבל עשרת אלפים מטבעות זהב. הריהו מצפה בכליון עינים ליום הזה, וכל יום שעובר עליו הוא שמח יותר, כי מתקרב הזמן שיקבל את האוצר. ולכן סופר כמה הולכים ונפתחים לקראת העתיד, אבל אם אומרים לאדם שבעשרת החודשים הבאים, אם יעבוד יקבל כל חודש אלף מטבעות זהב ולבסוף יקבל עוד עשרת אלפים מטבעות זהב נוספים. אז בד בבד עם שמחתו וציפייתו לקראת היום המיוחל, הריהו שמח אף על כל יום שעובר עליו, בראותו כמה נוסף והצטרף לחשבונו.

זה אפוא ענין הספירה על הימים שעברו, שכן הצמאון הוא עצמו מקור יניקה. הוא שאמר הכתוב ”וספרתם לכם” – לכם בשבילכם...

וכדברי הרה”ק **בעל ה”שפת אמת” מגור זי”ע** שהקשה: למה החכמה לקבלת התורה היא לימוד התורה כל הלילה בליל שבועות, ואילו לגבי מצות אכילת מצה החכמה היא דוקא ע”י שקודם מונע עצמו מאכילה בערב פסח כדי לעורר את התיאבון. ואף הכא היה ראוי להפסיק הלימוד כדי לקבל התורה ביתר שמחה?

ומתרין: לימוד התורה שונה ממצוות של אכילה, באכילה אם כבר אכל, נפשו קצה במאכל, וכדי שלא יגיע למצב זה צריך להימנע מאכילה, אך בלימוד התורה, אדרבה הלימוד מעורר יותר צמאון, שללימוד התורה יש ב' ענינים: מורה כמים קרים על נפש עיפה, ובד בבד יוצר את הצמאון להמשך. וצמאון זה הוא החכמה הראויה לקבלת התורה...

לעילוי נשמת האשה החשובה

מרת מרים גיטל בת ר' רב ע”ה – גלב”ע י”א אייר תג.צ.ב.ה.